

Sygn.akt III AUa 742/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 stycznia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Marek Szymanowski

Sędziowie Sławomir Bagiński

Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant Edyta Katarzyna Radziwońska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 14 stycznia 2021 r. w B.

sprawy z odwołania C. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 września 2020 r. sygn. akt IV U 1072/20

I. oddala apelację:

II. zasada od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz C. Ł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego za II instancję kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienia od dnia uprawomocnienia się tego punktu wyroku.

S. B.M. B. O.-Z.

Sygn. akt III AUa 742/20

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 30 czerwca 2020 r., odmówił C. Ł. odwieszenia i wypłaty emerytury powszechnej. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w związku z ustaleniem, iż ubezpieczonemu przysługuje emerytura wojskowa, wypłatę emerytury zawiesił ze względu na zbieg świadczeń.

W odwołaniu od tej decyzji C. Ł. zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, w tym powołał się na orzeczenie Sądu Najwyższego o sygn. akt I UK 426/17. Na podstawie powyższych zarzutów wniósł o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez zobowiązanie organu rentowego do podjęcia zawieszonyj emerytury powszechnej.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 24 września 2020r. zmienił zaskarżoną decyzję i zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. do podjęcia wypłaty świadczenia emerytalnego C. Ł. od dnia 1 maja 2020 r. (pkt 1) oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz C. Ł. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawca C. Ł. posiada prawo do emerytury wojskowej od 1 czerwca 2003 roku. Do ustalenia wysokości świadczenia przyjęto wówczas podstawę w wymiarze 75 % z tytułu 35 lat wysługi emerytalnej wojskowej. Decyzją z dnia 30 czerwca 2020 roku przyznano ubezpieczonemu prawo do emerytury jednocześnie zawieszając jej wypłatę, bowiem ustalono, iż posiada on także prawo do emerytury wojskowej (zbieg świadczeń).

Sąd Okręgowy wskazał, że stan faktyczny sprawy nie był sporny i został ustalony na podstawie dokumentacji zgromadzonej w aktach emerytalno-rentowych ZUS wnioskodawcy oraz w aktach (...) w O., której prawdziwość nie była kwestionowana przez strony. Istotę sprawy stanowiło ustalenie, czy organ rentowy zaskarżoną decyzją prawidłowo odmówił wypłaty emerytury powszechnej w związku z faktem, iż jest on uprawniony do wypłaty emerytury wojskowej i nie przysługuje mu prawo do dwóch świadczeń. Zgodnie bowiem z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zgodnie z ust. 2 przepis ten stosuje się także do świadczeń emerytalnych wojskowych. Zasadą jest zatem wypłacanie jednego świadczenia, lecz przy uwzględnieniu wyjątku, przewidzianego ustawą w celu zachowania zasady wzajemności składki i świadczeń.

W ocenie Sądu Okręgowego, w świetle wskazanych przepisów oraz zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, nie sposób było uznać rozstrzygnięcie organu rentowego za trafne. Kluczowe znaczenie w niniejszej sprawie miał pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, OSNP 2019/114, w którym wskazano na odmienną sytuację prawną żołnierzy zawodowych - w aspekcie wpływu „cywilnych” okresów stażu emerytalnego na prawo i wysokość świadczeń wojskowych pozostających w służbie przed 1 stycznia 1999 r. i osób odbywających służbę w okresie od 2 stycznia 1999 r. Mianowicie do wysługi emerytalnej żołnierza pozostającego w służbie przed 2 stycznia 1999 r. zalicza się z urzędu posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy emerytalnej (art. 15 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych), okresy te powodują określony w ustawie wzrost podstawy wymiaru emerytury (emerytura wojskowa wzrasta o 2,6% podstawy wymiaru za nie więcej niż 3 lata okresów składkowych poprzedzających służbę, a o 1,3% za każdy następny rok i o 0,7% za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę).

Tak ustalona emerytura podlegać może również (na wniosek) zwiększeniu – w wyniku doliczenia okresów przypadających po zwolnieniu ze służby o 1,3 % podstawy wymiaru za każdy rok zatrudnienia przed 1 stycznia 1999 r. w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy oraz za każdy rok okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub za okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia – pod warunkiem, że emerytura ta wynosi mniej niż 75% podstawy jej wymiaru i emeryt ukończył 50/55 lat życia albo stał się inwalidą. Natomiast prawo i wysokość emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej, co wynika z art. 15a ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych.

Sąd Najwyższy podkreślił w konkluzji, że żołnierz który pozostawał w służbie przed 2 stycznia 1999 r. może w świadczeniu wojskowym – korzystać z „cywilnej” wysługi emerytalnej, natomiast przyjęty do służby po raz pierwszy po dniu 1 stycznia 1999 r. nie ma takiego uprawnienia. Wskazał ponadto, że skoro emeryt korzysta ze wzrostu emerytury wojskowej z tytułu „cywilnej” wysługi emerytalnej, to oznacza, że zostaje zachowana zasada wzajemności składki i świadczeń w rozumieniu funkcjonującym w polskim systemie zabezpieczenia społecznego nawet wtedy, gdy włożony wkład nie jest wprost proporcjonalny do korzyści jaką przynosi zwiększenie emerytury.

Sąd I instancji uznał, że w przypadku odwołującego nie ulegało wątpliwości, że nie miał on możliwości doliczenia okresów „cywilnego stażu pracy” do uprawnień emerytury wojskowej, gdyż zaliczając mu jedynie okres służby

wojskowej, jego podstawa wymiaru świadczenia już wynosiła 75%. Odwołujący został zatem pozbawiony możliwości podwyższenia wysokości swojego świadczenia emerytalnego.

Analizując przytoczone powyżej orzeczenie Sądu Najwyższego oraz stan faktyczny niniejszej sprawy Sąd Okręgowy uznał, że rozpoznawana sytuacja wyczerpuje przesłanki niezbędne do zaliczenia jej do sytuacji wyjątkowych, pozwalających na zakwalifikowanie odwołującego do grupy emerytów wojskowych, którzy pozostawali w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., a jednocześnie mają uprawnienia do pobierania dwóch świadczeń emerytalnych.

W konsekwencji Sąd Okręgowy, z mocy art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w punkcie III i zobowiązał Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. do podjęcia wypłaty świadczenia emerytalnego odwołującemu od dnia 1 maja 2020 roku, zaś o kosztach postępowania orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., który zaskarżył wyrok w całości, zarzucając mu naruszenie:

1) prawa materialnego, tj. art. 95 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020r., poz. 53), poprzez jego niezastosowanie i uznanie, że ubezpieczonemu przysługuje prawo do pobierania emerytury od 1 maja 2019 r. i równoczesnej wypłaty emerytury z Wojskowego Biura Emerytalnego;

2) prawa materialnego, tj. art. 7 ustawy z 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (t. j. Dz. U z 2019 r., poz. 289, ze zm.); poprzez jego niezastosowanie i uznanie polegające na tym, że ubezpieczony ma mieć realizowaną wypłatę obu emerytur w sytuacji, w której wskazana norma przewiduje jedynie prawo wyboru.

Wskazując na powyższe zarzuty, apelujący wniósł zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania oraz zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał, że nie podziela poglądu wyrażonego w wyroku Sądu Najwyższego z 24.01.2019 r. sygn. akt I UK 426/17. Zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia z zakresu zabezpieczenia społecznego nie jest nowa i została do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przejęta z ustawy z dnia 14.12.1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 z późn. zm.) - art. 69. Obecnie obowiązująca regulacja w zakresie emerytur i rent to ustawa z 17.12.1998 r., która weszła w życie od 01.01.1999 r. jako kolejna ustawa w ramach reformy systemu emerytalnego dokonanego od 1.01.1999 r. Racjonalny ustawodawca w treści tej ustawy przewidział i uregulował kwestię uprawnień emerytalnych dla jednej osoby z różnych tytułów. Zgodnie z dyspozycją przepisu art. 95 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zasadę wypłaty jednego świadczenia - wyższego lub wybranego przez ubezpieczonego stosuje się również w przypadku zbiegu prawa do świadczenia „mundurowego” ze świadczeniem „cywilnym”. Wyjątek od tej reguły dotyczy m.in. emerytur „mundurowych” obliczonych według zasad określonych w art. 15a ustawy z 10.12.1993r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. W związku z powyższym, wyjątek wynikający z przepisu art. 15a, dotyczący prawa i wysokości emerytury żołnierzy, którzy zostali przyjęci do służby po raz pierwszy po dniu 01.01.1999 r., co do których ustalenie wysokości ich emerytury uzależnia się wyłącznie od okresów służby wojskowej nie dotyczy przedmiotowego stanu faktycznego. Przepis ten de facto nie ma więc zastosowania, ponieważ ubezpieczony został przyjęty do służby przed 01.01.1999 r. Wskazany przepis art. 95 ust. 2 stosuje się „z uwzględnieniem” art. 96 ustawy. W tym zakresie ustawodawca uregulował również instytucję zbiegu prawa do świadczenia ale - podobnie - jak wskazano wyżej przepis art. 96 nie ma zastosowania w tej sprawie.

W odpowiedzi na apelację C. Ł. wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja podlegała oddaleniu

Jak wiadomo Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, wiązać go natomiast zarzuty dotyczące naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów - zasada prawna z dnia 31 stycznia 2008 r. III CZP 49/07 OSNC 2008/6/55). Nie jest też w orzecznictwie sporne, że sąd odwoławczy w pierwszej kolejności powinien rozważyć zarzuty procesowe, bowiem tylko prawidłowo ustalony stan faktyczny może stanowić podstawę do oceny poprawności zastosowania prawa materialnego (por. m. in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 2004 r. IV CK 208/03 LEX nr 182074; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2009 r. IV CSK 407/08 LEX nr 511007). Ocena przy tym trafności zarzutów odnoszących się do prawa materialnego możliwa jest bowiem jedynie w odniesieniu do ustalonego prawidłowo stanu faktycznego (por. np. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 czerwca 2000 r. II CKN 1061/98 LEX nr 749997; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 29 listopada 2002 r. IV CKN 1547/00 LEX nr 78324 ; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 30 czerwca 1997 r. II CKN 188/97 LEX nr 1228728; uzasadnienie wyroku SN z dnia 17 października 2007 r. II CSK 273/07 LEX nr 621239; wyroku SN z dnia 8 kwietnia 1999 r. II CKN 525/98 LEX nr 1213499). Skarżący organ podniósł w sprawie tylko zarzuty prawa materialnego, stąd wobec braku podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania z urzędu oraz braku zarzutów procesowych Sąd Apelacyjny przyjmuje za podstawę rozstrzygnięcia stan faktyczny ustalony przez sąd I instancji taktując go przy tym jako niesporny. Przypomnieć godzi się zatem jedynie, że odwołujący się ur. (...) przyjęty był do służby przed 1.01.1999 r. (18.09.1967 r.), a na mocy decyzji Dyrektora (...) w O. z dnia 10.06.2003 r. nabył prawo do emerytury wojskowej, której podstawa wymiaru wynosiła 75 % (k. 11 a.r. decyzja). Przyznana odwołującemu emerytura w systemie powszechnym decyzją z dnia 30.06.2020 r. obejmuje okresy opłacania składek po dacie nabycia emerytury wojskowej od 13.10.2003 r. do 30.04.2020 r. z tytułu zatrudnienia (k. 4 a.r. świadectwo pracy) .

W zakresie zastosowanych przepisów prawa materialnego Sąd Apelacyjny podziela ocenę prawną dokonaną przez Sąd Okręgowy. Nie ulega wątpliwości, że w polskim systemie zabezpieczenia społecznego zasadą jest pobieranie jednego świadczenia (wybranego lub wyższego) co wynika wprost z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.2020.53 j.t.). Zgodnie z ust. 2. tegoż artykułu przepis ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, (...) Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, (...) Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Na tle tych regulacji jasne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r. I UK 426/17 (OSNP 2019/9/114) – cytowanym trafnie przez Sąd Okręgowy, że o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu "cywilnego" stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej. Inaczej mówiąc w przypadku skarżącego prawo do pobierania emerytury w systemie powszechnym – aktualnie zawieszony - obok emerytury wojskowej służy ubezpieczonemu wtedy, gdyby nie było możliwości uwzględnienia przy ustalaniu wysokości emerytury wojskowej jego stażu ubezpieczeniowego w systemie powszechnym stażu „cywilnego” (w tym zakresie por. wyrok SA Katowicach 26.07.2019r. III AUa 1045/18). Tak też jest właśnie w świetle prawidłowych ustaleń Sądu Okręgowego poczynionych w przypadku ubezpieczonego, któremu z uwagi na fakt, że już w momencie przyznania emerytury w 2003 r. procentowy wymiar emerytury wyniósł od razu 75 % podstawy wymiaru, nie było możliwym doliczenie do jego świadczenia okresów opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia (art. 14 ust. 1 pkt 2 w zw. ust.2 pkt 1 ustawy). Oznacza to, że ubezpieczony płacący składki na ubezpieczenie społeczne w systemie powszechnym przez ponad 16 lat nie mógłby skorzystał z nich w żaden sposób, gdyby odmówić mu pobierania obu zbiegających się

świadczeń. Trzeba zauważyć, iż możliwość pobierania w takich okolicznościach obu świadczeń przez ubezpieczonych jest w swej konstrukcji zbliżona do konstrukcji rolników pobierających świadczenia rolnicze, którzy jednocześnie mogą efektywnie nabyć świadczenia w systemie powszechnym, gdy są ur. po dniu 31.12.1948 r., którym nie zalicza się okresów ubezpieczenia w systemie powszechnym do emerytury rolniczej (por. art. 33 ust. 2a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r.; o ubezpieczeniu społecznym rolników; Dz.U.2020.174 j.t.).

W świetle powyższych rozważań wniesiona apelacja okazała się niezasadna i stosownie do art. 385 k.p.c. podlegała oddaleniu.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono stosownie do jego wyników - na zasadzie art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z §10 ust. 1 pkt 2 i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015 r, poz. 1804 z zm.), a zatem na podstawie zasady odpowiedzialności za wynik procesu, w myśl której strona przegrywająca zobowiązana jest zwrócić stronie wygrywającej poniesione koszty – w tym przypadku koszty zastępstwa prawnego.